

SAMHÄLLSPROBLEMET

I SVENSK ETNOLOGI

Av generalkonsul RAGNAR NUMELIN, Göteborg

Den svenska etnologiska forskningen har till stor del varit inriktad på föremålsstudier och länge haft en ganska diffusionistisk karaktär. Det nordiska materialet har främst fångat det etnologiska intresset i Sverige. I detta påstående ligger alls ingen kritik, endast ett konstaterande, att forskningen här gått efter andra linjer än i Finland, där de Westermareckska traditionerna dominerat. Sverige har haft och har en rad av solida forskare på det nordiska gebitet: C. W. v. Sydow, Edvard Hammarstedt, Sigurd Erixon, Gösta Berg, Gunnar Granberg, Sigfrid Svensson, och på det mer kulturgeografiskt betonade området: Åke Campbell.

Den exotiska samhällsforskningen i Sverige, vilken nedan skall belysas, började med Hjalmar Stolpe (d. 1905). I sitt arbete *Utvecklingsföreteelser i naturfolkens ornamentik*, med företal av Gustaf Retzius, gör Stolpe skarpsinniga analyser av problem, som inte sakna sitt sociologiska intresse. Primitiv ornamentik är nämligen ofta inte endast en psykologisk yttring av folkens konstnärliga läggning och prestationstalang utan gömmer även stundom tecken och avbildningar, som en senare forskning (bl. a. v. Sydows), även om Stolpe kritiserats, kunnat påvisa vara skrifttecken, vilka bilda de enda men desto mer värdefulla fixerade meddelandena om folkens öden och 'historia'. Enligt Stolpe ha de ur naturen lånade grundmotiven, vilka småningom stiliserats, ursprungligen varit uttryck för en bestämd och ledande idé.

Den närmast härpå följande generationen av svenska etno-sociologer var lärjungar av Stolpe: Erland Nordenskiöld, Eric von Rosen och kanske i viss mån Sven Lovén. Genom Stolpe och även Oscar Montelius och under inflytande av den samtida naturvetenskapen kom orienteringen i de etnografiska studierna att i första hand inrikta sig på museiföremål med tyåtföljande försök till kulturhistorisk rekonstruktion. Utan att på något sätt ensidigt acceptera kulturkrets lärans metod, måste det dock konstateras, att den etnolo-

giska forskningen i Sverige i början varit påverkad av tysk kulturhistorisk metod. Erland Nordenskiöld och Walter Kaudern voro ursprungligen naturvetare, som delvis lärt sin metod från djurgeografien.

Bland svenska etnologer intar Sven Lovén en särställning. Han har aldrig gjort några fältarbeten utan till största delen sysslat med den gamla spanska litteraturen och med föremål, mest arkeologiska, från Västindien. Med utgångspunkt från dessa källor har Lovén åstadkommit ett stort arbete om Tainos kultur eller rättare sagt ursprunget till denna kultur, som han försökt framkonstruera genom jämförande studier. Lovéns försök ligger inte minst i att söka se helheten i kulturerna.

Walter Kaudern (d. 1942), som startade som zoolog, men sedan allt mer gled över i kulturforskningen, har gjort fältarbeten både på Madagaskar och på Celebes, på vilken senare ö han särskilt behandlat toala-folket. Kaudern har publicerat digra volymer om Celebes, som innehålla synnerligen noggranna anteckningar och ett värdefullt material, till största delen av etnografisk art. Men närmast har detta karaktären av ett slags resonerande kataloger, kompletterade med utbredningsstudier.

Det var ett stort forskararv bröderna Gustaf och Erland Nordenskiöld hade att förvalta efter en av den moderna geografiska forskningens mest frejdade representanter, friherre A. E. Nordenskiöld. Men bägge bröderna visste, att på ett hedrande sätt föra släktnamnets traditioner vidare. Gustaf Nordenskiöld ryktes bort i sina bästa år. Erland Nordenskiöld blev inte heller gammal (d. 1932). Men det är mycket han fått till stånd.

Vid tjugotvå års ålder företog Nordenskiöld sin första exkursion till Patagonien, en resa, som han skildrat i sitt lilla debutarbete *Från högfjäll och urskogor* (1903). Sedan följde flera omfattande forskningsresor till Sydamerika, om vilka Nordenskiöld publicerat resultaten både i specialvetenskapliga avhandlingar och i populärare böcker, nämnom bland de senare *Indianliv i El Gran Chaco* (1910), *Indianer och vita i nordvästra Bolivia* (1911), *De sydamerikanska indianernas kulturhistoria* (1912), *Forskningar och färder i Sydamerika* (1915), *Drömsagor från Anderna* (1916).

Även de populärare arbetena innehålla en hel del värdefullt material. Nordenskiöld kom synbarligen indianerna ganska nära in på livet. I *Indianliv i El Gran Chaco* behandlar han bl. a. flera intressanta samfundsspörsmål: frågan om hövdingskapet bland de

sydamerikanska indianerna, medicinmännens ställning, äktenskapsbruk, bröllops- och begravningsceremonier. Nordenskiöld skildrar folkens liv i hyddorna och på fälten och han följer folkens vandringsvägar. Nordenskiöld är en av de ytterst få etnologer, som sökt utforska även orsakerna till de primitiva folkens vandringar. Redan i *Indianliv* ingår han härpå, i senare arbeten återkommer han ofta till frågan och belyser bl. a. de religiösa orsaker, som ligga till grund för dessa folkrörelser och vilka Nimuendajú-Unkel och Métraux utförligare behandlat. I *Indianer och vita i nordvästra Bolivia*, som egentligen bildar en fortsättning på nyssnämnda arbete — en redogörelse för den av Arvid Hernmark utrustade expeditionen till norra Argentina och östra Bolivia 1908—09 — behandlar Nordenskiöld folket i urskogsområdet kring Amazonflodens sydligaste utlöpare. Författaren ingår här bl. a. på kulturinflytelser i Sydamerika.

Forskningar och äventyr i Sydamerika behandlar framför allt pauserna eller guarayu-indianerna, och huari-indianerna, urskogsfolk, som lever i obetydligt blandad stenålder. Trots sin primitiva kultur höra de dock icke till vandringsfolken utan odla jorden. I sagda arbete redogör författaren även för sina arkeologiska studieresultat. I närheten av Chiméo, vid Rio Pilcomayo, påträffade Nordenskiöld grottor med intressanta hållristningar, han företog gravundersökningar, kartlade gamla ruiner, undersökte deras förmodade ursprung och sökte fastställa den skarpa kulturgränsen på Andernas östsluttning; han visar hur fjällkulturen utbredd sig dock utan att erövra slätten.

Nordenskiölds *Comparative Ethnographical Studies (Vergleichende ethnographische Forschungen, 1918—29)* ha även sitt sociologiska intresse också om de främst behandla utredningen av materiella kulturelement i Sydamerika. Författaren försöker här rekonstruera dessa elements ursprung och de inflytelser de varit utsatta för, deras vandringar samt med ledning härav folkens i fråga rörelser över den sydamerikanska kontinenten. När ett folk, frivilligt eller ofrivilligt, flyttar sig från en plats till en annan, bibehåller det, enligt Nordenskiöld, det mesta av sin gamla kultur. Om den nya trakten erbjuder andra levnadsbetingelser än den gamla, undergå stammens kulturelement en förändring. Nordenskiöld, som ger många exempel på dylika vandringar, anser, att man etnogeografiskt skall kunna fastställa varifrån ett folk kommit, ty från sina första boplatser måste det alltid ha bevarat vissa kulturelement. Och enligt den svenske forskaren borde ett

folks eller en stams kultur undergå större förändringar om det råder en väsentlig skillnad mellan den förra och den senare boplatzens naturförhållanden än om dessa yttre levnadsbetingelser i huvudsak äro desamma. Nordenskiöld har en benägenhet att stundom generalisera väl mycket. I de sista volymerna av *Comparative Ethnographical Studies* blir kritiken dock spändare.

En stams, ett folks kultur kan undergå förändringar trots att de yttre levnadsbetingelserna bli desamma, och folkstammar av olika ursprung, men levande i liknande miljö, behöva inte, även om de stå i kulturutbyte med varandra, uppvisa liknande odling. I dessa frågor var Ratzel nästan mer kritisk än Nordenskiöld. Särskilt de sociala problemen äro till sin natur ofta så 'individuella', att för olika problems lösning olika undersökningsvägar måste inslås, men den etnologiska gynnas nog av en geografisk tangering.

Nordenskiöld var en tränad och säker etnolog. Han förstod även att skickligt använda den gamla spanska litteraturen. Hans hypoteser verka i allmänhet välgrundade, hans stil är klar, temperamentsfull, stundom ganska realistisk. Nordenskiöld var en skicklig samlare av etnografica. Det är också betydande samlingar han hemfört från urskogarna: vävnadsalster, handslöjd och konstsaker, av vilka största delen införlivats med det förnäma Etnografiska Museet i Göteborg — till stor del Nordenskiölds skapelse — och Statens etnografiska museum i Stockholm.

Även om Nordenskiöld i hög grad var den etnografiska samlaren och såg den sydamerikanska indiankulturen i ett stort diffusionistiskt ljus, innehålla hans arbeten, som sagt, även goda och grundade sociologiska iakttagelser beträffande samfundsliv och religion. Under de sista åren av sin levnad blev Nordenskiöld allt mer intresserad av religionshistoriska spörsmål och fick över huvud en bredare syn på fältarbetet. Han beklagade ibland, att han icke kommit att vistas längre tid hos en och samma stam och därigenom kunnat göra mera monografiska undersökningar. Bland Nordenskiölds senare arbeten böra nämnas hans undersökningar bland indianerna på Panamanäset, och posthuma studier om cuna-indianerna därstädes.

Nordenskiöld fick många elever: Sigvald Linné, Gösta Montell, Henry Wassén, Stig Rydén, Karl Gustav Izikowitz m. fl. Av dessa böra Linné, Rydén och Montell främst betecknas som arkeologer. Men även om den sistnämndes dissertation är arkeologisk, har han sedermera även sysslat med etnografiskt material. Henry Wassén åter är inställd på andlig kultur. Han har skrivit förtjänstfulla av-

handlingar om ornament och myter och gjort goda undersökningar bland indianer i Colombia. I metodiskt avseende ansluter sig Wasén till de föregående. Ernst Manker, Lapplandsforskaren, har behandlat bl. a. den lapska trolltrumman.

Den mer sociologiskt betonade linjen i modern svensk etnologisk forskning representeras särskilt av Karl Gustav Izikowitz, chef för etnografiska avdelningen vid Göteborgs Museum. Izikowitz startade med en avhandling om sydamerikanska musikinstrument, en studie av rätt diffusionistisk karaktär om ock dess författare redan här i viss mån sökte sig ut över det vanliga schemat genom att även beröra musikinstrumentens funktioner. Sedan dess har Izikowitz genom studier bl. a. i England och Amerika förts in på sociologiska gebit, även om han fortfarande ägnat sig åt föremålsforskning. Men till åtskillnad från andra svenska etnologer, söker Izikowitz alltid ställa föremålen i deras sociala sammanhang. Genom hans forskning går en användning både av den kulturhistoriska och komparativa metoden efter enhetliga principer.

Izikowitz har bl. a. gjort en intressant studie beträffande kommunalhusen hos lamét i det inre av franska Indo Kina, nära thailändsk-burmanska gränsen ('The Community House of the Lamét', i *Ethnos* 1943, 1—2) med en markerad kritik av den av Heinrich Schurtz angivna riktningen. I stället för att, såsom Schurtz i 'die Männerhäuser' se ett uttryck för motsättningen mellan könen eller att utgå från v. Führer-Haimendorffska principer som resultat av ett mer eller mindre starkt hövdingadöme, söker Izikowitz påvisa en rad olika relationer mellan olika samhällsgrupper och leder det primitiva klubbhuset till ett embryonalt uttryck för *the public Life*. Izikowitz, som studerat förhållandena mellan gruppernas eller individernas privata intressen, anser, att en sådan institution blott är en del av de allmänna institutioner och på många sätt symbolen för högre organisationsformer.

År 1944 utgav Izikowitz ett populärvetenskapligt arbete om lamét, *Över dimmornas berg*. Det handlar om djungelns primitiva svedjebönder, hos vilka han som ensam europé vistats i nära två års tid. I få trakter på jorden lever väl så många olika stammar och språkgrupper i fred med varandra. Laméts liv och sedvänjor har Izikowitz studerat efter moderna sociologiska metoder. Man måste hoppas, att författaren kan förverkliga sin plan, att snart återvända till nya forskningar i Bortre Indien. Före det torde den göteborgske museichefen kunna framlägga ett stort vetenskapligt

verk om sin första expedition, där han särskilt sysselsätter sig vid primitiv ekonomi.

På Nordenskiölds första Sydamerikaexpedition, den s. k. Chaco-Cordilleraexpeditionen, medföljde, som nämnt, greve Eric von Rosen. Övriga deltagare voro Robert Friis och Gustaf von Hofsten. I *Ethnographical and Archeological Researches in Argentina and Bolivia* har von Rosen redan år 1904 lämnat en preliminär rapport om expeditionens arbeten. Det förstnämnda arbetet innehåller för resten en hel del värdefulla upplysningar även om den av von Rosen upptäckta lokaltypen av andinsk fjällkultur i Torijadalen. Men de sammanhängande arbetena från expeditionen i fråga utgav von Rosen först sexton år senare, två praktverk, *En förgången värld* (1919) och *Bland indianer* (1920). Båda arbetena bygga, utom på egna forskningar, även på jämförande litteraturstudier. Det kan omnämnas, att von Rosen härvid ger ett vackert omnämnande åt Rafael Karstens forskningar i Gran Chaco. I verket *Bland indianer* söker författaren påvisa chiriguano indianernas härkomst och stamfrändskap med närboende indianer och von Rosen uppehåller sig särskilt vid deras bostäder, hyddor och påbyggnader. Det rent etnografiska intresset överväger här, liksom över huvud i von Rosens arbeten. Samhällsskicket och den andliga odlingen, särskilt religionen, behandlas ganska flyktigt. Då författaren kommer in på choroti indianerna, blir samhällsteckningen något fylligare. Greve von Rosen gör en intressant jämförelse beträffande arbetsfördelningen mellan könen, en undersökning, som bekräftar Westermareks teori att kvinnans ställning på lägre kulturstadier långt ifrån är så underordnad, som en del ytliga betraktare av primitivt samhällsliv velat göra gällande. De olika sysslorna ha sin grund i naturliga orsaker. Särskilt hos vandrarfolk förefaller en tung arbetsbörda vila på kvinnorna: barnens vård, livsmedelsanskaffningen, transporten av det anspråkslösa bohaget (i stora bärnät eller väskor), medan männen skenbart gå lösa och blott bära pil och båge. Men det hela har sin grund i det faktum, att männen måste vara stridsberedda för anfall och färdiga att fälla villebråd.

Eric von Rosens främsta arbete behandlar Afrika. I *Träskfolket* (1916) framlägger han den svenska Rhodesia-Kongoexpeditionens (av år 1911—12) resultat. Själva den transafrikanska resan har von Rosen skildrat även i sin populära bok *Från Kap till Alexandria*. Expeditionens huvudsyfte var att göra undersökningar i det föga kända Bangevolområdet, där batwafolket, 'träskfolket', har sina

sävhyddor på gungande gräsöar. När hyddornas ägare flytta, hoprullas bastsnöret, som med undantag av eldstaden är det enda som vid flyttningen medtages. Huvuddelen av von Rosens monografi omfattar den materiella kulturen. Den andliga har här mindre uppmärksamhets, vilket inte heller varit möjligt i betraktande av att expeditionen blott stannade ett par månader hos batwa. Det religiösa avsnittet är ytterligt kortfattat. Greve von Rosens framställning av den andliga kulturen bygger för resten ej uteslutande på förhållandena hos träskfolket utan även på kringboende grannfolks samhällsskick, seder och religion. Författaren utgår nämligen från det djärva antagandet, att förhållandena hos dessa varandra närboende folk måste gestalta sig någorlunda lika, men mot dylika antaganden kan mycket invändas, särskilt som författaren söker utsträcka generaliseringen till primitivt centralafrikanskt samhällsliv över huvud. På den afrikanska kontinenten ha folkvandringarna varit täta, primitiva kulturer ha blandats med varandra. Huru skulle då den andliga kulturen ha förblivit stabil?

Greve von Rosens arbeten äro etnografiska praktverk, där de sociologiska momenten fått träda i bakgrunden för anteckning av materiell kultur och skildringar av själva forskningsfärdernas ofta nog så spännande och fordrande förlopp. Men de utgöra dessutom intressanta bidrag till den jämförande etnologien.

Bland svenska samhällsforskare i exotisk miljö intar chefen för Statens etnografiska museum professor Gerhard Lindblom en särställning. Redan i början av 1910-talet vistades Lindblom ett par år i Östafrika, där han grundligt studerade akambafolket. Lindblom har även gjort senare forskningsresor till dessa trakter. De första resultaten av akambaforskningarna förelade Lindblom i en solid disputation *The Akamba in British East Africa* (1916), vilket arbete sedermera utökats med ett större verk med samma titel i Upsalaserien *Archives-Orientales* (1920). Lindbloms akambamonografi betecknar, vid sidan av Rudolf Elanders Göteborgsdisputation om klanväsendet hos de nordamerikanska indianerna (1909), en av de första etno-sociologiska avhandlingar, som ventilerats i Sverige.

Lindbloms akamba-arbeten bära prägeln av den samvetsgrannhet och kritik, som på ett sympatiskt sätt utmärker Lindbloms hela forskning. Då Lindblom för resten startat som filolog, har han haft en god grund att bygga på vid lingvistiska studier i Östafrika. Monografien över akamba är ett omfattande verk över primitiv kultur och samhällsliv utarbetat efter tidens metoder. Akambas

sociala organisation och rättsskipning samt religiösa riter beskrivas omsorgsfullt, likaså äktenskapsförhållandena. Om man ville göra en invändning, vore det mot själva indelningsgrunden: författaren hänför 'Marriage' och därmed sammanhängande sociala relationer under kapitlet 'Individual Life'; i betraktande av att frågan om äktenskapet väl måste anses höra till de rent sociologiska problemen, förefaller det som om det hade varit naturligare placerat i 'Part: Sociology'.

I den stora akambamonografien berör Lindblom även folkets inställning till 'vetenskapliga frågor'. Detta är mig veterligen ett av de få fall i den sociologiska litteraturen (ett annat är Birket-Smiths kapitel 'Videnskabens Forudsætninger' i *Kulturens Veje*), där primitiv vetenskap behandlas, en för kändedomen om ursprunglig mentalitet icke oväsentlig fråga. Lindbloms framställning av totemismen och totemätterna hos akamba betecknar också en mycket noggrann undersökning.

Lindblom har sedermera dock inte direkt fortsatt på samma linje, samhällsforskningens, utan främst ägnat sig åt spörsmål av museal art, frågor om föremålens utbredning etc., i kulturhistorisk stil, vetenskapliga undersökningar av den materiella kulturen. Som chef för Statens etnografiska museum och utgivare av *Ethnos* utför professor Lindblom även en betydande gärning.

Ungefär samtidigt som Lindblom disputerade Gustaf Bolinder med en etno-sociologisk avhandling om ijcaindianerna i Sydamerika, ett arbete som han sedermera kompletterat i tysk edition. Vid sidan av denna bok är Bolinders *Det tropiska snöfjällets indianer* ett arbete, som innehåller en del sociologiskt material, resultatet av forskningsresor bland indianerna i Sierra Leone, alpedjan, som stiger ur Karaibiska havet. Forskningsföremålet var främst indianerna på de urskogsklädda västra och nordvästra sluttningarna av Sierra Nevada och Santa Marta. Det som emellertid något minskar det så att säga genuina värdet av materialet är det faktum, att indianerna i dessa trakter äro påverkade av europeisk civilisation. Tyvärr har Bolinders senare produktion gått mer i den populärare vetenskapens tecken.

Till raden av svenska forskare med exotiska motiv, visserligen av teoretisk art, sluter sig en av prof. Lindbloms elever Upsaladocenten Sture Lagercrantz genom sina Afrikaundersökningar. Lagercrantz främsta arbete, som samtidigt är hans gradualav-

handling (*Beiträge zur Kulturgeschichte der afrikanischen Jagdfallen*, 1938), väl vitsordad särskilt av utländska forskare, är främst en etnografisk studie om afrikansk jaktteknik (sp. jaktfällorna), men han har samtidigt lyckats klargöra en del interafrikanska samfundsförhållanden samt inflytelser och beröringar från utomeuropeiska kulturer. Frågan saknar inte sitt speciella sociologiska intresse: under lång tid stod, som känt, Anckermanns år 1904 framlagda teorier härvid ganska orubbade tills Baumann år 1934 avsevärt bringade dem att svikta, fördjupande samtidigt det av Anckermann skapade teoretiska underlaget för en närmare förståelse av Afrikas kulturgeografi. Lagercrantz bygger i sitt nämnda arbete rätt mycket på Baumanns teori om jägarkulturerna men har yttermera genom eurasiatiskt material styrkt sannolikheten för påverkningar inom afrikansk kultur från andra kontinenter. Och Lagercrantz har vidare påvisat gränser mellan gammalt och nytt indiskt inslag i Östafrika (inte endast i fråga om jaktbruk utan betr. tandanomalier, fingerstymplingar och monorki) samt belyst den arabisk-persisk-indiska kulturens utbredning i Östafrika, olika Sudankulturers samband med främre Orienten och frågan om de s. k. nilotvandringarna till Sydöstafrika. I sina undersökningar finner Lagercrantz även anknytning till förhistoriskt material.

Svensk religionsforskning har ofta slagit följe med den etnologiska vetenskapen. Härvid böra vi främst nämna namn som Martin P:n Nilsson, vars handböcker *Primitiv religion* och *Primitiv kultur* i varje fall på sin tid betecknade goda handböcker vid det religionshistoriska studiet. Prof. Nilsson har även i övrigt i stor utsträckning utnyttjat primitivologiskt material i sina undersökningar och även skrivit ett intressant arbete om primitiv tideräkning. Edgar Reuterskiölds studier om sakrala måltider formade sig till en undersökning om totemismen, som tilldrog sig internationell uppmärksamhet. I ett senare arbete har Reuterskiöld behandlat de nordiska lapparnas religion, vilket tema även varit föremål för en undersökning om förbindelserna mellan nordisk och lapsk religion i Dag Strömbäcks *Sejd*.

I sitt stora arbete om *Gudstrons uppkomst* redan för en trettio år sedan använde sig Nathan Söderblom av etnologiska källor. Den nuvarande innehavaren av lärostolen av religionshistoria i Uppsala prof. Geo Widengren har bl. a. i *Hochgottglaube in altem Iran* (1938) gett en även på etnologiska källor baserad framställning av höggudstron på asiatiskt och även afrikanskt område samt bygger

i ett i senaste år utkommet, enligt min tanke något ensidigt orienterat arbete *Religionens värld* även på etnologiskt material. Prof. Ernst Arbman har studerat indiska religioner och de primitiva föreställningarna om själ och kraft. Och prof. H. S. Nyberg har bl. a. utgett ett förnämnt arbete om *Irans forntida religioner* (1937). I en vidlyftig dissertation *The King of Ganda* (1944) har d:r Tor Irstam behandlat institutioner som hänföra sig till det sakrala kungadömet i Central-Afrika, uppehållande sig dock främst vid den etnografiska sidan utan att få fram någon egentlig sociologisk syntes. Som ett deskriptivt arbete i komparativ afrikansk etnologi har det självfallet sitt intresse. Det sakrala kungadömet har beträffande den öst- och västsemitiska kulturkretsen behandlats av Widengren och för den antika och främre orientaliska av doc. I. Engnell. Båda bygga dock mer på arkeologiskt än etnologiskt material. Sociologiska synpunkter framkomma även i en grundlig och elegant undersökning av docenten Folke Ström i disputationen *On the Sacral Origin of the Germanic Death Penalties* med polemik mot den tyske rättshistorikern v. Amiras tes om de germanska dödsstraffen.

Den sociologiska synpunkten är särskilt framträdande i Nils Forsbergs avhandling *Une forme élémentaire d'organisation cérémoniale* (1943). Forsberg vill finna en förklaring till de eleusinska mysteriernas och en del andra antika kulturers egendomliga organisation, där kulten nämligen utövas av två samverkande parter. Tidigare har denna organisationsform i regel förklarats som ett resultat av historiska förvecklingar. Forsberg däremot menar, att vi här ha att göra med en allmän organisatorisk princip. Till denna slutsats ledes han bl. a. genom ett studium av den organisationsform på primitivt område, som av engelska forskare — Rivers, Elliot-Smith, Perry m. fl. — betecknats som den *d u a l a* och vars betydande kultiska former Forsberg påvisar. D:r Forsberg torde vara den enda svenska forskare, som mottagit starkare impulser från den franska sociologiska skolan, närmast Marcel Mauss och Lévy-Bruhl.

Allmännare sociologiska spørsmål ha behandlats av Sven Lönborg i ett litet arbete om *Den primitiva familjen* (1919, ny uppl. under utk.), där författaren först ger en resumé över den tidigare forskningen, men, enligt min tanke, dröjer omotiverat vid Bachofens rätt allmänt övergivna teori om en forntida gynaikokrati, ävensom vid klannamnets förmodade ursprung. Lönborg lämnar emellertid helt å sido frågan om det sociala utillståndet. Klan-

familjen ligger, enligt Lönborg, till grund såväl för exogamien som matriarkatet och patriarkatet.

Lönborgs framställning avviker i många avseenden från Westermarecks stora undersökningar om äktenskapets uppkomst. Lönborg förutsätter inte direkt en primitiv promiskuitet såsom urtillstånd, men han negerar inte bestämt den; han opererar med uppgifter om stammar som leva i promiskuitet, uppgifter, som Westermarek övertygande visat nästan undantagslöst vara svagt grundade. Lönborgs teori om klanen, såsom urtypen för primitiv samhällelig sammanslutning — tidigare för övrigt utvecklade av bl. a. Kautsky —, har icke stöd i andra än exceptionella exempel från den nyare etnologien och i okontrollerbara uppgifter i en äldre historia, som icke alltid kanske haft tillräckligt kritisk blick för etnologiska data och fakta. Klaner eller stammar äro nästan överallt sammansatta av flera familjer och medlemmarna av dessa familjer närmare förbundna med varandra än med övriga medlemmar av stammen. Den primitiva familjen är i regel liten och har visat sig vara den enda formen av social ordning på det lägsta stadiet. Lönborg kan inte heller övertygande stödja sitt antagande om den förmodade stora betydelsen av matriarkatet jämfört med patriarkatet. Rätt intressant är däremot författarens teori om totemismen, i vilken han ser ett slags accidentiell förstärkning av klansolidariteten. Teorien verkar långt ifrån osannolik, men tarvade en närmare motivering.

Teoretiska sociologiska spörsmål behandlas, som känt, utförligt av Gustaf F. Steffen i hans verk *Sociologi*, där den lärde forskaren tecknar en allmän samhällslära i stil med Herbert Spencers klassiska verk *The Principles of Sociology*, samt i det omfattande arbetet *Världsåldrarna*, där Steffen försöker sig på en ganska djärv paralleldatering av mänsklighetens kulturutveckling på skilda håll.

Den moderna svenska etnologiska forskningen har förnäma traditioner. Den företer, såsom jag här i korthet sökt antyda, många olika aspekt, den sträcker sig över vida intressesfärer. Att den riktat sig både gentemot nordiska forskningsfält och exotiska, där den, som nämnts, även tangerar sociologiska och religionshistoriska spörsmål, förlämnar den en rik och mellanfolklig karaktär.